

Openbaring 2 en 3

Felle kleuren en bewoordingen rollen over elkaar heen, geesten en beesten, vlamme tongen en dreigende gebeurtenissen; oorlogen, aardbevingen, hongersnoden. Het geheim van de getallen ondersteunen zijn woorden: zeven, vier, duizend. Visioenen zijn het van een man op een klein eilandje voor de kust van het hedendaagse Turkije, destijds Asia geheten. Een ziener is hij, een schouwer in de diepte van de menselijke geschiedenis en de menselijke ziel, wat daar allemaal woekert en tekeer gaat. Johannes spreekt geen alledaagse krantentaal, het lijkt meer op fantastische poëzie, op geheimtaal waarmee hij het raadsel van de geschiedenis te lijf gaat. Want een raadsel is het; begrijpt u er iets van, wat er allemaal gebeurt in onze menselijke geschiedenis? Kunt u er enige zin in ontdekken? De ziener ziet en hij grijpt naar die visioenen, naar al die beelden om zijn geschiedenis in te vangen. Hij drijft de geschiedenis als het ware op de spits. Hij zegt: net als jullie begrijp ik er ook niet zoveel van, maar ik ga vertellen wat ik gezien heb in mijn visioenen, ik ga jullie vertellen wie mij aangeraakt heeft (1,10), ik ga jullie laten zien hoe valse en echte geschiedenis in elkaar zit, namelijk die van het beest of die van de geest, die van de Romeinse keizer met zijn onderdrukingsapparaat, of die van het onschuldige Lam. En die jullie, aan wie hij zijn woorden richt, zijn niet zomaar lukraak mensen, nee, heel precies schrijft hij zijn woorden aan christelijke gemeenschappen, zeven in getal. Aan het begin stelden we ze even voor.

Johannes wil die kleine groepjes temidden van een overmacht aan allerlei religieus gedoe stimuleren en ondersteunen. Om het vol te houden, sociaal en godsdienstig. Misschien, zo houdt hij hen voor, kunnen jullie stapje voor stapje de koers van de brutale geschiedenis een beetje verleggen, een beetje maar. Misschien kunnen jullie door je vertrouwen in het Lam, laten zien dat de geest echte sterker is dan het beest, dat leven wint van de dood, dat vrede (vredesavond) eens zal komen. Wat Johannes wil is zijn gemeentes bemoedigen. Niet als een aai over de bol, als een zachte heemeester, maar hij vermaant ze, hij kritiseert ze, niet om ze af te breken doet hij dat, maar om ze bij de les te houden in een wereld die om alles vraagt behalve om het Lam, om de Gerechte.

Mensen hebben bemoediging nodig, wij hier samen, hebben opbeurende woorden nodig. Zonder een goed woord naar en voor elkaar gaat het niet. Zonder zachte krachten in een harde wereld word die wereld nog harder.

Het is daarom zo begrijpelijk dat die brieven in de bijbel, de brieven van Paulus en de andere zogeheten pastorale brieven, vol staan met vermaningen, oproepen. U moet die brieven nog maar eens bekijken die de apostelen schreven aan Rome, of aan Corinthe, aan Efeze, eigenlijk aan al die steden waar voor het eerst christelijke gemeenten ontstonden. Naast opbeurende woorden van die eerste leiders in de gemeente, naast het wijzen op gevaren die de jonge gemeenten bedreigen, naast kritiek op de wantoestanden en ruzies, de onenigheid en het gekibbel staan er aan het eind van die brieven vaak vermaningen. Vermaning, geen actueel woord in onze tijd. Wij zoeken het zelf wel uit, zeggen we, je hoeft me heus niks te vertellen!

U begrijpt dat het ondoenlijk is om al die zeven brieven te behandelen vanmorgen, daarvoor is het leerhuis. Daarom wil ik er een drietal dingen uitlichten die denk ik van belang zijn voor ons. Ze hebben een sterk vermanend karakter, niet het wijsvingertje van de apostel dus, maar als oproep. Het moet gezegd, hij knalt behoorlijk.

Tegen Efeze zegt Johannes, 'ik heb tegen jullie dat jullie de eerste liefde verzaakt hebben.' (2,4) De eerste liefde, wat is dat.

Dan tegen Smyrna, 'wie overwint, zal van de tweede dood geen schade lijden' (2,11)

Tegen Laodicea, 'Ik weet uw werken, dat gij noch koud zijt, noch heet. Waren jullie maar koud of heet! Zo dan, omdat jullie lauw zijn en noch heet of koud, zal ik jullie uit mijn mond spuwen.'

Om bij het laatste te beginnen: die gemeente van Laodicea, niet heet en niet koud. Herkent u dat?

Herkennen we dat in Haarlem, in Nederland? Gaat het ook bij ons niet veel te lauwtes toe. Vlees noch vis, ach ik geloof wel, maar ... Al die oeverloze 'maars' en 'alsen', begrijpelijk misschien, maar wat kunnen we er de ander, het geloof, God mee op een afstand houden. Als het maar niet regent morgen ... sommige mensen zeggen het zo vaak dat ze de deur niet meer uitkomen. Als mijn kind maar niet ... en we zijn zo bang dat we de liefde voor het kind bijna laten overspoelen door de angsten. Als God het nu zo of zo had gedaan ... ja maar jij zegt dat nu wel van het geloof ... en we verdrinken in discussies over God waarmee we het aanhoudende kloppen op onze deuren niet meer horen. (3:20) Lauw worden we er van. Zeg dan duidelijk wat je er van vindt, heet òf koud: maar dat lauwe, dat gezapige, dat slome, dat bekende, dat weinig verrassende. O, we herkennen het, het vuurtje smeult, maar het wil opgerakeld worden, geestdrift, enthousiasme; zingen, dansen, uit je dak gaan, God loven en prijzen en het lauwe eruit gooien. Dat vraagt de visionair Johannes van ons, hij kan niet anders, want wat hij allemaal gezien heeft, daarvan gè je inderdaad uit je dak!

Tegen Smyrna spreekt Johannes over de tweede dood. 'Wie overwint, zal van de tweede dood geen schade lijden. Wat is dat, wat de overwinnaar niet zal meemaken, maar degene die de geschiedenis op zijn beloop laat wel. Het is een begrip uit de Joodse godsdienst, zoals je dit hele boek niet kunt begrijpen zonder kennis van de joodse achtergrond. De eerste dood is de biologische dood aan wie niemand van on ontkomt. De tweede dood is de dood waaraan de opstanding tot een nieuw leven voorbij gaat. Je bent dood en blijft dood, dood is dood. Huub Oosterhuis dicht ergens, 'laat niet de tweede dood over ons komen.' De tweede dood is dooier dan dood en dat kun je nu al zijn, dood tijdens het leven, opstanding en verrijzend heeft op jouw geen vat. Je bent zo lauw als het maar kan, je gelooft het wel, je hebt het opgegeven dat jij een geliefd kind van God bent, flauwekul zeg je, je geloof niet meer dat deze wereld op weg is naar het Rijk van Vrede en Recht, onzin zeg je, het kan me wat. Wie herkent het niet zo nu en dan. Kijk, dan heb je de opstanding uit het leven geknepen en ben je bezig aan je tweede dood, nu al. Dan reken je niet meer met het Lam dat het Beest te lijf gaat, die de boekrol opent waar het raadsel van de geschiedenis tot onthulling komt. Dat alles is de tweede dood. Maar de overwinnaar zal hier geen schade van hebben. De overwinnaar is het Lam me in zijn kielzog ons als zingende en strijdende gemeente, door alles aangedaan waar de wereld aan lijdt, maar toch de moed niet opgevend. Bent u het, ik?

Als laatste, die zin over de eerste liefde. Ik heb tegen jullie dat jullie de eerste liefde verzaakt hebben. De Eerste Liefde daar gaat het om. Maar, er is ook een tweede en een derde liefde. We kennen dat allemaal. De derde liefde is de liefde tot de dingen om ons heen, tot de dingen die tamelijk ver van ons af staan, de natuur, de gebuertenissen in het leven etc. De tweede liefde trek de cirkel wat dichter naar ons toe. Het is de liefde tot de mensen dicht om ons heen, familie, vrienden, kennissen, heel dicht bij ons. De eerste liefde echter, is de liefde van waauit als deze liefdes, de tweede en de derde geboren worden. Het is de liefde van Degene die ons het eerst heeft liefgehad, God zelf. Diep onder die eerste en tweede liefde brandt die eerste liefde, zo niet dan hangendie beide andere in de lucht, dan wordt de liefde voor mensen en zaken dichtij en verder een illusie. De eerste liefde van God is de dragende liefde van alles, het fundament van ons bestaan, de boden waarop we staan, de kracht waaruit we putten. Wie die eerste liefde verzaakt komt terecht in drijfzand. Bekeer je opnieuw dat die eerste liefde zegt Johannes tegen de Efeziërs.

Zo steunt de ziener zijn mensen in de zeven gemeentes, zo steunt hij ons vandaag om onze lauwheid van ons te doen, om de tweede dood te overwinnen met de eerste liefde die ons geschonken is in het Lam, in Jezus zelf. Dank u God dat u ons deze visioenen geeft, perspectief in doodlopende situaties, geloof in mensen om ons heen, uithoudingsvermogen in een wereld die zo vaak in de afgrond kijkt, vertrouwen in U, schepper en onderhouder, Eerste Liefde.